

คอลัมน์พิเศษ

ทางแพร่งของมนุษยชาติ

เมธา น้อยนนท์¹

¹นักวิชาการอิสระ

ในช่วงเดือนมิถุนายน 2025 ถึงธันวาคม 2025 สภาพภูมิอากาศโลกไม่ได้เพียงแค่ส่งสัญญาณเตือนแต่กำลังแสดงผลลัพธ์ของ “ยุคโลกเดือด” อย่างชัดเจน ผ่านปรากฏการณ์สภาพอากาศสุดขั้ว และการเปลี่ยนแปลงนโยบายระดับมหภาค ที่เข้มข้นที่สุดในรอบทศวรรษ

วิกฤตสภาพอากาศและภัยธรรมชาติ

เมื่อเดือน ธันวาคม 2025 โลกปิดฉากปี 2025 ด้วยการถูกบันทึกว่าเป็นหนึ่งใน ปีที่ร้อนที่สุด เป็นประวัติศาสตร์ โดยอุณหภูมิเฉลี่ยโลกใกล้ถึงระดับ 1.5 องศาเซลเซียส โดยในเดือนที่ผ่านมา ที่ประเทศ ไอซ์แลนด์ ได้สร้างความตกตะลึงด้วยการมีวันคริสต์มาสที่ร้อนที่สุดในประวัติศาสตร์ด้วยอุณหภูมิ 19.8 องศาเซลเซียส ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของสัตว์ที่จำศีล และ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ น้ำแข็งในทะเลรอบทวีปแอนตาร์กติกา ก็หลือพื้นที่ต่ำสุดเป็นประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้ระดับน้ำทะเลหนุนสูงขึ้น

ในพื้นที่ชายฝั่งทั่วโลก ในขณะที่ออสเตรเลียเผชิญกับพายุไซโคลน "เฮย์ลีย์" และ เกิดน้ำท่วมหนักในรัฐควีนส์แลนด์

ล่าสุดเกิดโศกนาฏกรรมในประเทศอินโดนีเซีย ณ เกาะสุมาตรา จากเหตุการณ์น้ำท่วมฉับพลันและดินถล่ม ซึ่งคร่าชีวิตผู้คนไปมากกว่า 1,100 ราย นอกจากนี้ฝนที่ตกหนักกว่าค่าเฉลี่ยถึงร้อยละ 300 ภายใน 48 ชั่วโมง ทำให้เกิดดินถล่มและน้ำท่วมขัง ในพื้นที่เกษตรกรรมเสียหายกว่า 2 ล้านไร่ ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารในภูมิภาค โดยนักอุตุนิยมวิทยาเรียกว่า “สภาพอากาศสุดขั้วแบบลูกโซ่” ในขณะที่นักวิทยาศาสตร์กล่าวว่า “เหตุการณ์ปีก่อนและต้นปีนี้ เป็นผลพวงมาจากความสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งส่งผลทำให้น้ำไหลบ่ารุนแรงขึ้น นอกจากนี้ในยุโรป ก็ได้เผชิญหน้ากับพายุ “โกเรตตี” ที่เข้าพัดถล่มสหราชอาณาจักร ส่งผลทำให้ประชาชนนับหมื่นไม่มีไฟฟ้าใช้...” (Global Carbon Project, 2025)

ความเคลื่อนไหวทางนโยบายและสถาบัน

ข่าวที่เขย่าวงการสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ การที่รัฐบาลอเมริกา ภายใต้ประธานาธิบดี “โดนัลด์ ทรัมป์” ที่ได้ออกมาประกาศถอนตัว ออกจากกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นทางการ โดยอ้างเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งสร้างความกังวลอย่างหนักต่อความตกลงปารีส

“รีอบ แจ็กสัน” นักวิทยาศาสตร์ด้านสภาพภูมิอากาศ จากมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ซึ่งเป็นประธานโครงการคาร์บอนระดับโลก กล่าวว่า “การถอนตัวของอเมริกา อาจบั่นทอนความพยายามระดับโลก ในการ

ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพราะเปิดโอกาสให้ประเทศอื่นๆ ใช้เป็นข้ออ้างในการชะลอการดำเนินการ และ คำมั่นสัญญาของตน”

เหล่าผู้เชี่ยวชาญ ยังกล่าวอีกว่า “การบรรลุความก้าวหน้า ที่มีความหมายในการแก้ไขปัญหาสภาพ ภูมิอากาศจะเป็นเรื่องยาก หากขาดความร่วมมือจากอเมริกา ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก และมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของโลก”

ถึงแม้จะมีข่าวร้ายจากฝั่งอเมริกา แต่ผลจากการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่เมืองเบเล็ม ประเทศบราซิล เมื่อเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2025 พวกเขาได้ ทิ้งมรดกสำคัญคือ “กลไกเบเล็ม” (กลไกความร่วมมือระดับโลก โดยกลไกนี้มีเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อน “การเปลี่ยนผ่านที่เที่ยงธรรม” ให้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ) และ การจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองชนเผ่าพื้นเมือง ในอเมซอนเพิ่มขึ้น เพื่อรักษาปอดของโลก

“ปอดของโลก” คือ “ป่าอเมซอน” ที่ตั้งอยู่ในทวีปอเมริกาใต้ ซึ่งเหตุที่ได้ชื่อนี้เพราะมีบทบาทสำคัญ ในการผลิตออกซิเจน และดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จำนวนมหาศาล ซึ่งช่วยควบคุมสภาพภูมิอากาศโลก แต่ปัจจุบันกำลังเผชิญภัยคุกคามจากการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งกระทบต่อระบบนิเวศและภาวะโลกร้อนอย่างมาก

ในขณะที่ปอดของโลก กำลังทำหน้าที่ของตนเองอย่างหนัก ประเทศจีนปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งขึ้นแท่นว่าเป็นประเทศที่ปล่อยมากที่สุดในโลก โดยมีสัดส่วนมากกว่า 1 ใน 4 ของการปล่อยก๊าซทั่วโลก สาเหตุหลักมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว การใช้พลังงานจากถ่านหินเป็นหลัก และจำนวน ประชากรที่มากที่สุดในโลก โรงงานอุตสาหกรรม โรงไฟฟ้า และการขนส่ง ล้วนเป็นแหล่งกำเนิด “ก๊าซคาร์บอน ไดออกไซด์” จำนวนมหาศาล แต่หลังจากที่จีนเริ่มตระหนักถึงปัญหานี้ มีการลงทุนอย่างมาก

ในพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม รวมถึงตั้งเป้าหมายลดการปล่อยคาร์บอนในระยะยาว

ถึงแม้การประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะพยายามผลักดันการเลิกใช้ “ฟอสซิล” แต่ข้อมูลปี 2025 แสดงให้เห็นว่า “การปล่อย “คาร์บอนไดออกไซด์” (ซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดภาวะเรือนกระจก) จากภาคฟอสซิลทั่วโลกในปี 2025 ก็ยังคงพุ่งสูงขึ้น เป็นประวัติการณ์ ที่ 38.1 พันล้านตัน” สิ่งนี้สะท้อนว่า “เศรษฐกิจสีเขียว” ยังโตไม่ทันความต้องการพลังงานพื้นฐาน ส่งผลทำให้โลกกำลังตกอยู่ในภาวะถดถอย ที่ฝั่งหนึ่งเร่งลงทุนพลังงานสะอาดเกิน 2 ล้านล้านดอลลาร์ แต่อีกฝั่งก็ยังไม่สามารถชะงักด้านหินและก๊าซได้ (Global Carbon Project, 2025)

การที่อเมริกาประกาศถอนตัวจาก “กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” คือการทำลายเอกภาพในการแก้ปัญหาโลกร้อน ภาระหนักจะตกไปอยู่ที่จีนและสหภาพยุโรป ในการรับช่วงเป็นผู้นำแทน ซึ่งอาจนำไปสู่การบังคับใช้มาตรการทางภาษีคาร์บอนที่เข้มข้นขึ้น เพื่อบีบให้ประเทศอื่นต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม และ กลายเป็นสงครามการค้าในคราวสิ่งแวดล้อมในที่สุด

ผลกระทบที่เป็นรูปธรรมต่อภาคธุรกิจ

สำหรับประเทศไทยและอาเซียน การเปลี่ยนแปลงในเดือนที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่า ESG (หลักการพัฒนารูปร่างอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) ไม่ใช่ทางเลือกอีกต่อไป ภัยธรรมชาติในอินโดนีเซีย และค่าฝุ่น PM2.5 (ฝุ่นละอองขนาดเล็กจิ๋ว ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 2.5 ไมครอน) ในไทยที่พุ่งสูงในปี 2025 ซึ่งย้ำเตือนว่าต้นทุนของ “การไม่ทำอะไรเลยนั้น สูงกว่าการปรับตัวทางธุรกิจหลายเท่า!!”

ความเหลื่อมล้ำทางสภาพภูมิอากาศ

คนจนทั่วโลก คือ “กลุ่มที่จ่ายค่าปรับ ให้กับความประมาทของคนรวย” น้ำท่วมในอินโดนีเซียในเดือนนี้ ก็แสดงให้เห็นว่า “โครงสร้างพื้นฐานในประเทศกำลังพัฒนา ไม่สามารถรองรับความรุนแรงของธรรมชาติได้อีกต่อไป!!” ความเหลื่อมล้ำทางสภาพภูมิอากาศยังสะท้อนผ่านตัวเลขการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างชัดเจน ประเทศที่ร่ำรวยที่สุดมีส่วนการปล่อยคาร์บอนสะสมสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ แต่กลับเป็นประเทศยากจน และชุมชนชายขอบ ที่ต้องเผชิญผลกระทบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นภัยแล้งที่ขี้นเคื้อ ความไม่มั่นคงทางอาหาร หรือ โรคที่มากับอุณหภูมิที่สูงขึ้น เกษตรกรรายย่อยในเอเชีย แอฟริกา และ ลาตินอเมริกา ที่ต้องเผชิญกับฤดูกาลเพาะปลูกที่คาดเดาไม่ได้ ทั้งที่แทบไม่ได้มีส่วนก่อให้เกิดวิกฤตนี้เลย

ในระดับเมือง ความเหลื่อมล้ำยิ่งทวีความรุนแรง ชุมชนแออัดมักตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมหรือดินถล่ม ซึ่งขาดระบบระบายน้ำและบริการสาธารณะ เมื่อเกิดภัยพิบัติ ผู้ที่มีรายได้น้อยไม่เพียงสูญเสียบ้าน แต่ยังสูญเสีย รายได้และโอกาสในการฟื้นตัว ในขณะที่ชนชั้นกลางและคนรวย กลับสามารถทำประกัน ย้ายถิ่นฐานหรือใช้เทคโนโลยีลดความเสี่ยงได้

ถึงแม้เวทีโลกจะพูดถึง “ความยุติธรรมด้านสภาพภูมิอากาศมากขึ้น” แต่การสนับสนุนทางการเงินและเทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาแล้ว ก็ยังไม่เพียงพออยู่ดี ซึ่งกองทุนเพื่อการปรับตัวมีส่วนน้อยเมื่อเทียบกับความเสียหายจริง การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนจึงต้องเริ่มจากการยอมรับความรับผิดชอบร่วมกัน ของประเทศที่ปล่อยคาร์บอนสูง การถ่ายโอนทรัพยากร ความรู้ และ การเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศกำลังพัฒนา เพื่อไม่ให้วิกฤตสภาพภูมิอากาศ กลายเป็นตัวขยายความเหลื่อมล้ำของโลกมากไปกว่านี้!!

ปัญหาขยะพลาสติกทั่วโลก

ในศตวรรษที่ 21 “พลาสติก” ได้กลายเป็นวัสดุที่แทรกซึม อยู่ในทุกอณูของการใช้ชีวิต ด้วยคุณสมบัติที่เบา ราคาถูก และคงทน แต่ข้อดีเหล่านี้กลับกลายเป็นดาบสองคม ที่ย้อนกลับมาทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง เนื่องจากพลาสติกเป็นวัสดุที่ย่อยสลายได้ยาก ต้องใช้เวลานานหลายร้อยปีจึงจะสลายตัวได้อย่างสมบูรณ์ ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับ “วิกฤตขยะพลาสติก” ที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ จนกลายเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในระดับสากล

จากข้อมูลสถิติพบว่าในแต่ละปี ทั่วโลกมีการผลิตพลาสติกมากกว่า 400 ล้านตัน แต่มีเพียงไม่ถึงร้อยละ 10 เท่านั้นที่ถูกนำกลับมาเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลอย่างถูกต้อง โดยขยะพลาสติกส่วนใหญ่ถูกทิ้งลงสู่หลุมฝังกลบ เผาทำลายจนเกิดก๊าซพิษ หรือหลุดรอดลงสู่แหล่งน้ำและมหาสมุทร (The Guardian, 2025)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากขยะพลาสติก

ขยะพลาสติกที่ถูกทิ้งอย่างไม่ถูกวิธี มักไหลลงสู่แหล่งน้ำ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง และ ทะเล ส่งผลทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ พลาสติกสามารถแตกตัวเป็นไมโครพลาสติกซึ่งปนเปื้อนในดิน น้ำ และอากาศ ทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล นอกจากนี้ การเผาขยะพลาสติกยังปล่อยสารพิษและก๊าซเรือนกระจก ส่งผลต่อภาวะโลกร้อนและคุณภาพอากาศ นอกจากนี้สัตว์น้ำและสัตว์บกจำนวนมาก ต่างก็ได้รับอันตรายจากขยะพลาสติก เช่น การกินพลาสติกเข้าไปโดยเข้าใจผิดว่าเป็นอาหาร ทำให้เกิดการอุดตันในระบบย่อยอาหาร และอาจเสียชีวิตได้ นอกจากนี้ สัตว์บางชนิดอาจติดอยู่ในเศษพลาสติก เช่น ถุงหรืออวน ส่งผลให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือดำรงชีวิตได้ตามปกติ ซึ่งกระทบต่อห่วงโซ่อาหารและความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งไมโครพลาสติกยังสามารถเข้าสู่ร่างกายมนุษย์ผ่านทางอาหาร น้ำดื่ม และอากาศ เมื่อสะสมในร่างกายอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพได้เช่นกัน

ไมโครพลาสติกคืออะไร?

“ไมโครพลาสติก” คือ เศษพลาสติกขนาดเล็กมากๆ ที่มีขนาดน้อยกว่า 5 มิลลิเมตร ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งจากการย่อยสลายของพลาสติกชิ้นใหญ่ เช่น ถุงพลาสติก ขวดน้ำ หรือบรรจุภัณฑ์ต่างๆ รวมถึงจากพลาสติกที่ผลิตมาให้มีขนาดเล็กตั้งแต่ต้น เช่น เม็ดสกรับในเครื่องสำอาง เส้นใยสังเคราะห์จากเสื้อผ้า แม้ไมโครพลาสติกจะมีขนาดเล็กจนแทบมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่ผลเสียที่มันก่อให้เกิดต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิต กลับมีความรุนแรงและกว้างขวางอย่างยิ่ง (The Guardian, 2025)

ในปัจจุบัน “ไมโครพลาสติก” ถูกตรวจพบแทบทุกแห่งบน โลก ตั้งแต่มหาสมุทร แม่น้ำ ดิน อากาศ ไปจนถึงอาหารและน้ำดื่ม ที่มนุษย์บริโภคในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลเสียประการสำคัญของไมโครพลาสติก คือ ผลกระทบต่อระบบนิเวศ โดยเฉพาะในแหล่งน้ำ สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก เช่น แพลงก์ตอน ปลา กุ้ง หอย มักเข้าใจผิดว่าไมโครพลาสติกเป็นอาหาร เมื่อสะสมเข้าไปในร่างกายเป็นจำนวนมาก จะทำให้ระบบย่อยอาหารทำงานผิดปกติ เกิดการอุดตัน ร่างกายได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ ส่งผลให้การเจริญเติบโต การสืบพันธุ์ และอัตราการรอดชีวิตลดลง นอกจากนี้ ไมโครพลาสติกยังสามารถดูดซับสารพิษและโลหะหนักจากสิ่งแวดล้อม เช่น สารกำจัดศัตรูพืช หรือ สารเคมีอุตสาหกรรม เมื่อสัตว์น้ำกินไมโครพลาสติกเข้าไป สารพิษเหล่านี้จะเข้าสู่ร่างกายและสะสมตามห่วงโซ่อาหาร ทำให้สัตว์น้ำขนาดใหญ่และมนุษย์ ที่บริโภคสัตว์น้ำได้รับสารพิษในระดับที่สูงขึ้น

ในด้านสุขภาพของมนุษย์ “ไมโครพลาสติก” ถือเป็นภัยเงียบที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมาก งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า “ไมโครพลาสติกสามารถเข้าสู่ร่างกายมนุษย์ได้ ผ่านการกิน การดื่มน้ำ และการหายใจ” ซึ่งเมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้ว อนุภาคขนาดเล็กเหล่านี้ อาจสะสมในอวัยวะต่างๆ เช่น ลำไส้ ปอด ตับ หรือ แม้กระทั่งในกระแสเลือด ซึ่งอาจก่อให้เกิดการอักเสบ การระคายเคืองของเนื้อเยื่อ และ กระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันให้ทำงานผิดปกติ นอกจากนี้ พลาสติกหลายชนิดยังมีสารเคมีที่อาจรบกวนระบบฮอร์โมน เช่น บิสฟีนอลเอและพาทาเลต ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับปัญหาสุขภาพ เช่น ความผิดปกติของระบบสืบพันธุ์ ภาวะมีบุตรยาก และความเสี่ยงของโรคบางชนิดในระยะยาว

นอกจากนี้ “ไมโครพลาสติก” ยังส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมบนบกและดิน เมื่อสะสมในดิน จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของดิน ทำให้ความสามารถในการอุ้มน้ำ และการถ่ายเทอากาศของดินเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชและจุลินทรีย์ในดิน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบนิเวศบนบก นอกจากนี้ ไมโครพลาสติกที่ปะปนในดิน ยังสามารถเคลื่อนย้ายไปยังแหล่งน้ำใต้ดิน หรือ ถูกพืชดูดซึมเข้าสู่เนื้อเยื่อ ทำให้ปัญหาการปนเปื้อนขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น

ผลเสียของไมโครพลาสติก ยังสะท้อนถึงปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในภาคการประมง และการท่องเที่ยว การปนเปื้อนของไมโครพลาสติกในทะเล ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสัตว์น้ำลดลง ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคลดลง และอาจนำไปสู่การสูญเสียรายได้ของชุมชนชายฝั่ง นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำ การจัดการขยะ และการวิจัยเพื่อรับมือกับผลกระทบของไมโครพลาสติกก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นภาระทางเศรษฐกิจในระยะยาว ของประเทศต่างๆ ทั่วโลก

สรุปแล้ว โลกของเรากำลังยืนอยู่บน “ทางแพร่ง” ระหว่างการเร่งมือแก้ปัญหาอย่างจริงจัง กับการปล่อยให้วิกฤตสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม ให้ขยายความเหลื่อมล้ำรุนแรงขึ้น หากขาดความร่วมมือระดับโลก ความรับผิดชอบจากประเทศปล่อยคาร์บอนสูง และการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง วิกฤตเหล่านี้ จะยิ่งทวีความรุนแรง ซึ่งจะกระทบมนุษยชาติทั้งระบบในระยะยาว ในขณะที่ปี 2026 จะไม่ใช่จุดเริ่มต้นของปัญหา แต่เป็นจุดที่ปฏิเสธไม่ได้อีกต่อไป และไมโครพลาสติกเองก็จะกลายเป็นประเด็นสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระดับโลก ไม่แพ้ภัยทางธรรมชาติชนิดอื่นๆ

บรรณานุกรม

- Global Carbon Project. (2025). [online]. (2568, August 25). Fossil fuel CO2 emissions increase again in 2025. <https://globalcarbonbudget.org/>.
- The Guardian. (2025). [online]. (2568, August 30). World still on track for catastrophic 2.6C temperature rise, report finds. <https://www.theguardian.com/environment/2025/nov/13/world-still-on-track-for-catastrophic-26c-temperature-rise-report-finds>.